

MỘT SỐ VẤN ĐỀ TRONG QUẢN LÝ BẢO TỒN CẢNH QUAN, KIẾN TRÚC ĐÔ THỊ

ISSUES OF CONSERVATION MANAGEMENT OF LANDSCAPE AND URBAN ARCHITECTURE

Nguyễn Văn Thu

Tóm tắt:

Quản lý bảo tồn cảnh quan kiến trúc trong nhiều đô thị trên toàn quốc vẫn phát triển chậm, điều kiện hạn chế, mâu thuẫn giữa nhu cầu phát triển đô thị quản lý bảo tồn cảnh quan, kiến trúc đang tồn tại vẫn chưa được giải quyết hợp lý, một số công trình cần được bảo tồn đang xuống cấp, công tác quản lý cần có một cơ chế để bảo tồn cảnh quan kiến trúc. Nhận thức vấn đề này, các cấp chính quyền thành phố cũng như chính quyền địa phương cùng chung tay nghiên cứu giải pháp quản lý đô thị trong đó có quản lý bảo tồn cảnh quan, kiến trúc trong đô thị.

Từ khóa: Quản lý bảo tồn cảnh quan, kiến trúc đô thị

Abstract:

Management of conservation, landscape and architecture in many urban areas across the country is still developing slowly, conditions are limited, and conflicts between the needs of urban development, landscape and architecture conservation management have not been in existence. being handled properly, some works that need to be preserved are degraded, and management work should have a mechanism to preserve architectural landscape. Recognizing this issue, all levels of the city government as well as the local government join hands in researching urban management solutions, including the management and conservation of landscapes, architecture, in urban areas.

Keywords: Issues of conservation management of landscape, urban architecture

ThS. Nguyễn Văn Thu

Khoa Kiến trúc - Trường ĐHXD Miền Tây

Email: nguyenvanthu@mtu.edu.vn

ĐT: 0353 608 007

Ngày nhận bài: 28/5/2021

Ngày gửi phản biện: 07/6/2021

Ngày chấp nhận đăng: 25/6/2021

1. Đặt vấn đề

Bảo tồn cảnh quan kiến trúc đô thị là một công việc quan trọng cho các nhà quy hoạch, quản lý và phát triển đô thị, đặc biệt là đối với chính quyền đô thị các thành phố lớn. Chính quyền các thành phố xem việc định hướng bảo tồn cảnh quan, kiến trúc đô thị là một công việc cần thiết, cần được tiến hành cẩn trọng, phải được thực hiện nghiêm túc do đó lãnh đạo các thành phố đã có ý kiến chỉ đạo thực hiện và thông qua nghị định 85/2020/NĐ-CP của chính phủ: Quy định chi tiết một số điều của luật kiến trúc.

Hình 1. Biệt thự cổ kiến trúc kiểu Pháp số 107 Trần Hưng Đạo, Quận Hoàn Kiếm, Hà Nội

2. Các vấn đề ảnh hưởng công tác quản lý bảo tồn cảnh quan, kiến trúc đô thị

2.1. Vấn đề đô thị hóa

Những biến đổi nhanh của đô thị, nhiều di sản, các công trình kiến trúc vẫn chưa có chính sách giải quyết lợi ích hài hòa để cộng đồng tham gia vào quá trình bảo tồn cảnh quan, kiến trúc một cách có hiệu quả. Quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa dẫn đến tốc độ đô thị hóa nhanh là một quy luật không thể tránh khỏi, và nhiều thành phố lớn tại Việt Nam cùng đang nằm trong quy luật đó.

Hình 2. Di tích quốc gia chùa Bôi Khê

2.2. Vấn đề chuyển dịch dân cư từ nông thôn sang thành thị

Phát triển kinh tế - xã hội càng nhanh trên phạm vi toàn quốc đã ảnh hưởng rất nhiều đến kiến trúc đặc thù trong từng đô thị. Trong bối cảnh đó những công trình có giá trị cao về cảnh quan, kiến trúc đã trở thành một món hàng hóa có giá trị hơn là một di sản đô thị. Chính vì những thay đổi về mật độ dân số trong một đô thị, đặc biệt là khu vực định cư xung quanh các công trình có giá trị bảo tồn đã làm ảnh hưởng đến công tác bảo tồn. Ngoài ra đất trong đô thị phần nào cũng bị phân chia nhỏ dẫn đến cấu trúc đô thị cũng thay đổi theo.

Hình 3. Di tích quốc gia chùa Bồ Đà

2.3. Vấn đề về hệ thống các văn bản pháp luật, chính sách và nguồn nhân lực

Do chuyên ngành quản lý đô thị còn mới nên tại một số đô thị, chính quyền không được cung cấp các văn bản hướng dẫn về quản lý bảo tồn cảnh quan, kiến trúc trong đô thị để hướng dẫn cụ thể cho người dân thực hiện, đặc biệt là người dân sống trong các khu vực được bảo tồn. Chính quyền đô thị còn thiếu nguồn nhân lực, thiếu trình độ chuyên môn trong lĩnh vực bảo tồn cảnh quan, kiến trúc và một số cán bộ quản lý trong chính quyền đô thị không được đào tạo đúng chuyên môn do mình phụ trách.

2.4. Vấn đề về quy hoạch, phân vùng khu vực quản lý theo từng công trình

Công tác quy hoạch không được quan tâm đúng mực đã ảnh hưởng không nhỏ đến các công trình đã xuống cấp các công trình được xếp loại đặc biệt cần được bảo tồn, định hướng sửa chữa, nâng cấp. Chính quyền còn thiếu các biện pháp khuyến khích tham gia, đóng góp cho việc quản lý bảo tồn cảnh quan kiến trúc để làm tăng hiệu quả sử dụng cho các công trình được bảo tồn.

Hình 4. Những hành vi xâm hại đến công trình bảo tồn

Đối với khu vực chưa có quy hoạch chi tiết, chính quyền đô thị nên căn cứ theo quy chuẩn, tiêu chuẩn, yêu cầu, điều kiện thực tế để nghiên cứu và có các biện pháp quản lý bảo tồn cảnh quan, kiến trúc đô thị theo hướng bền vững.

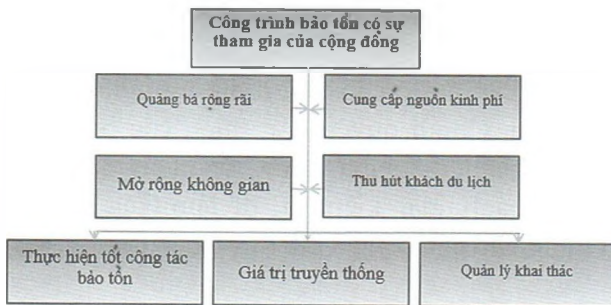

Hình 5. Bản vẽ QHC huyện Thanh Oai thành phố Hà Nội

2.5. Vấn đề về sự tham gia của cộng đồng trong công tác bảo tồn cảnh quan, kiến trúc đô thị

Các vấn đề về sự tham gia của cộng đồng trong công tác bảo tồn cảnh quan, kiến trúc đô thị có thể kể đến như sau:

- Vai trò của cộng đồng chưa được triệt để.
- Tính thiết thực trong công tác quản lý bảo tồn cảnh quan kiến trúc chưa cao.
- Nhiều công trình xây dựng trong đô thị không được kiểm soát chi tiết từ ý kiến của cộng đồng, thiết kế, đến các điều kiện khác hoặc không được tư vấn từ các tổ chức có chuyên môn.

Hình 6. Bảo tồn cảnh quan, kiến trúc có sự tham gia cộng đồng

Chậm trễ hoặc không thông báo cho dân cư trong khu vực thực hiện dự án dẫn đến thiếu ý kiến đóng góp, phản ứng tiêu cực từ nhóm người bị thiệt hại đến lợi ích của người dân sống trong cụm các công trình đó, từ đó gây ảnh hưởng đến tiến độ thi công công trình.

2.6. Vấn đề quỹ đất trống trong đô thị

Vấn đề gây khó khăn nhất trong quản lý bảo tồn là không gian trống trong đô thị. Hiện nay do đô thị hóa nhanh, các công trình kiến trúc cổ cần được bảo tồn đang chịu nhiều áp lực, trong đó lượng quỹ đất trong các bản vẽ quy hoạch chưa có định nghĩa rõ ràng trong các hệ thống pháp luật, vì vậy, việc có được sự bảo vệ cần được trải qua quy trình lập, thẩm định, phê duyệt các đồ án quy hoạch, xây dựng kế hoạch đầu tư các dự án và căn cứ các văn bản pháp luật có liên quan như luật quy hoạch đô thị, luật xây dựng, các nghị định của chính phủ, mà không ảnh hưởng đến sự phát triển chung của đô thị là cần thiết. Chính quyền đô thị vừa bảo tồn

được cảnh quan, kiến trúc trong đô thị vừa giải quyết các mâu thuẫn liên quan đến bảo tồn cảnh quan, kiến trúc đó là vấn đề rất cần thiết và sống còn trong các đô thị trong thời gian này và sắp tới.

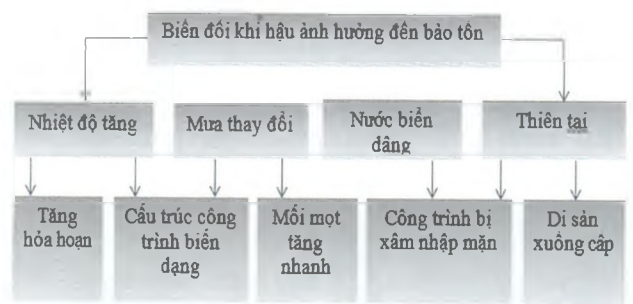
2.7. Vấn đề về hoàn thiện bộ máy quản lý nhà nước trong công tác bảo tồn cảnh quan kiến trúc đô thị

Để hoàn thiện bộ máy quản lý nhà nước trong công tác quản lý đô thị, chính quyền đô thị cần tuyên dụng, đào tạo, bồi dưỡng nhân lực có trình độ chuyên môn vững trong quản lý quy hoạch đô thị, nắm chắc các văn bản pháp luật đặc biệt là các văn bản trong công tác quản lý đô thị. Ngoài ra, chính quyền đô thị còn cần nghiên cứu để đưa ra các định hướng cơ chế, chính sách cụ thể có tính thực tiễn, phối hợp cộng đồng, cọ sát thực tế, đưa cán bộ về địa phương tạo ra một khối thống nhất giữa các ban ngành để mang lại hiệu quả tốt nhất trong công tác quản lý bảo tồn, cảnh quan, kiến trúc đô thị.

2.8. Vấn đề về yếu tố tự nhiên

2.8.1. Yếu tố địa hình

Biến đổi về khí hậu và nước biển dâng đã ảnh hưởng không nhỏ cảnh quan, kiến trúc đô thị; đồng thời gây khó khăn cho công tác bảo tồn cảnh quan, kiến trúc đô thị. Những đô thị bị xâm nhập mặn cũng không được chú trọng nên một số công trình cổ không được bảo tồn và sửa chữa, nâng cấp.

Hình 7. Điều kiện tự nhiên ảnh hưởng đến bảo tồn cảnh quan, kiến trúc đô thị

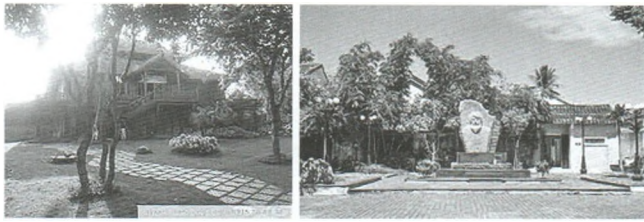
2.8.2. Yếu tố mặt nước

Mặt nước không thể thiếu trong tổ chức không gian cảnh quan đô thị, kết hợp với tính đặc thù tạo ra một không gian mở. Trong điều kiện phát triển kinh tế, người dân trong đô thị thường kinh doanh

du lịch ven sông rạch tuy nhiên do điều kiện khí hậu và cuộc sống mưu sinh nên đã giảm phần nào hiệu suất kinh doanh và không gian mặt nước. Do đó không gian kiến trúc, cảnh quan đô thị này càng mất đi tính thẩm mỹ, cũng như không còn điễm nhân.

2.8.3. Yếu tố cây xanh

Cây xanh đóng một vai trò quan trọng trong công tác quản lý bảo tồn cảnh quan, kiến trúc trong đô thị đồng thời hệ thống cây xanh cũng góp phần cải thiện không khí và môi trường, ngoài ra cây xanh còn ảnh hưởng đến việc bảo tồn không gian kiến trúc trong các đô thị ở Việt Nam hiện nay. Tuy nhiên do nhiều yếu tố về điều kiện khí hậu, người dân thiếu ý thức, cây xanh không hợp thổ nhưỡng đã làm giảm tối thiểu đến công tác bảo tồn cảnh quan kiến trúc đô thị.

Hình 8. Cây xanh trong công tác bảo tồn

3. Một số đề xuất về bảo tồn, phục hồi di tích cảnh quan kiến trúc đô thị

Chính quyền đô thị cần đẩy mạnh hoạt động phục hồi, cải tạo những công trình nằm trong diện được bảo tồn nhằm đảm bảo sự tồn tại lâu dài, ổn định của công trình cổ cũng như để sử dụng và phát huy giá trị trong công trình đó. Nhằm tăng cường khả năng sử dụng, việc bảo tồn cảnh quan, kiến trúc phải đảm bảo tính nguyên vẹn, sự hài hòa cảnh quan kiến trúc lịch sử - văn hóa của những công trình cổ với cảnh quan, kiến trúc đô thị hiện tại. Để làm được điều này, chính quyền đô thị cần nghiên cứu giải pháp dựa trên các cơ sở dữ liệu khoa học của các công trình mang tính lịch sử - văn hóa danh lam thắng cảnh.

Quy hoạch bảo tồn cảnh quan, kiến trúc để xác định phạm vi và biện pháp sửa chữa, bảo quản, bảo dưỡng, phục hồi các hiện trạng cũ của những công trình của một khu vực đã xác định, định hướng tổ chức không gian kiến trúc cảnh quan của các

công trình mới và hệ thống các công trình hạ tầng kỹ thuật, tạo lập môi trường không gian kiến trúc cảnh quan phù hợp với khu vực bảo tồn. Đảm bảo gìn giữ các yếu tố giá trị, vị trí, cấu trúc, chất liệu, bản sắc truyền thống, chức năng công trình, nội ngoại thất, cảnh quan có liên quan và các yếu tố khác để bảo vệ, phát huy giá trị của các công trình có tính chất bảo tồn và nhu cầu phát triển của xã hội trong đô thị.

Chính quyền đô thị cần đề xuất các biện pháp sửa chữa duy tu theo đúng hiện trạng ban đầu, cảnh quan thiên nhiên, môi trường sinh thái, các yếu tố liên quan khác nhằm phục vụ cho việc quản lý bảo tồn và phát huy giá trị của công trình.

Báo cáo kinh tế - kỹ thuật việc tu sửa, chỉnh trang một số công trình có quy mô vừa và nhỏ được dựa theo luật xây dựng để đưa ra những quy định cụ thể và các văn bản về quản lý đầu tư xây dựng. Các bên cũng phải tuân thủ trong khoảng thời gian lập báo cáo kinh tế - kỹ thuật, ứng dụng giải pháp khoa học công nghệ WebGis trong quản lý bảo tồn, cảnh quan kiến trúc. Xây dựng mô hình WebGis giúp cán bộ quản lý và người dân có thể dễ dàng tra cứu những thông tin liên quan đến hoạt động quản lý đô thị, trong đó có quản lý bảo tồn cảnh quan, kiến trúc một cách có hiệu quả.

Người dân có thể chất vấn, biết được các hoạt động quản lý bảo tồn, cảnh quan kiến trúc, phản ánh kịp thời đúng với quy hoạch chi tiết đã được duyệt, các tổ dân phố trong phường kết hợp với chính quyền địa phương đánh giá, lấy ý kiến người dân.

4. Kết luận

Việc quản lý bảo tồn cảnh quan, kiến trúc trong đô thị đóng một vai trò rất quan trọng nhằm tạo điều kiện phát triển đô thị bền vững phát triển kinh tế xã hội tạo ra cho cộng đồng một môi trường sống tốt hơn. Hình thành một đô thị là cả một quá trình, từ đầu tư, quản lý cho đến khai thác, sử dụng. Hiện nay trong các văn bản pháp luật hiện hành chưa khai thác hết những vấn đề diễn ra trong các đô thị ở Việt Nam, đặc biệt là các công trình kiến trúc đang được bảo tồn; do vậy cần bổ sung những chính sách mới làm cơ sở cho việc triển khai, khai thác bảo tồn được thuận lợi. Nhìn nhận được vấn đề đó việc quản lý bảo tồn cần được đổi mới.

5. Kiến nghị

Việc quản lý bảo tồn cảnh quan, kiến trúc đô thị là rất cần thiết trong việc phát triển đô thị, để thực hiện việc quản lý bảo tồn cảnh quan kiến trúc cần được các cấp chính quyền hướng dẫn đồng bộ, tăng cường sự chỉ đạo của chính phủ và các bộ

ngành đặc biệt là chính quyền thành phố phối hợp với các cơ quan chức năng cùng ban quản lý trong đô thị. Cần hướng dẫn cụ thể nêu rõ quyền và trách nhiệm liên quan đến các vấn đề quản lý bảo tồn cảnh quan trong đô thị tránh việc triển khai không có hiệu quả.

Tài liệu tham khảo

- [1]. Bộ Xây dựng, *Thông tư số 06/2013/TT-BXD ngày 13 tháng 05 năm 2013 của Bộ Xây dựng hướng dẫn về nội dung Thiết kế đô thị*, Hà Nội, 2013.
- [2]. Chính phủ, *Nghị định số 98/2010/NĐ-CP ngày 21/9/2010 quy định chi tiết một số điều của Luật Di sản văn hóa số 28/2001/QH10*, Hà Nội, 2010.
- [3]. Chính phủ, *Nghị định số 85/2020/NĐ-CP quy định chi tiết một số điều của luật kiến trúc*, Hà Nội, 2020.
- [4]. Phạm Trọng Mạnh, *Quản lý đô thị*, NXB. Xây Dựng, Hà Nội, 2011.
- [5]. Quốc hội, *Luật Xây dựng số 50/2014/QH13 ngày 18/6/2014*, Hà Nội, 2014.